ETL ASSURANCE & OVERHEIDSACCOUNTANTS

Accountantsverslag 2024

Gemeente Terschelling

Samenvatting

Jaarrekening

Informatiewaarde jaarverslag

Financiële positie

Bevindingen controle

Interne beheersing

Speerpunten van de gemeenteraad

Bijlagen

Aan de raadsleden van gemeente Terschelling
Burgemeester van Heusdenweg 10-A
8881 EB West-Terschelling

Haarlem, 10 juli 2025

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening van uw gemeente voor het boekjaar dat eindigt op 31 december 2024. We hebben onze werkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 5 februari 2025. Onze bevindingen en aanbevelingen zijn open en constructief besproken met de ambtelijke organisatie

Het accountantsverslag bevat ook bevindingen en aanbevelingen van de organisatie. Wij hebben dit jaar geen management letter uitgebracht en brengen al onze bevindingen daarom in één rapportage. Omdat de interim controle vlak voor de jaareindecontrole heeft plaatsgevonden, had het maken van twee rapportage weinig toegevoegde waarde.

Het accountantsverslag begint met een samenvatting van onze belangrijkste bevindingen en aanbevelingen. Daarna gaan wij in op de reikwijdte van onze controle, de diepgang waarmee wij gecontroleerd hebben en tot welke oordeel wij gekomen zijn. Vervolgens geven wij onze visie op de informatiewaarde en leesbaarheid van de paragrafen en de programmaverantwoording.

Nadat wij onze analyse hebben gegeven van de financiële positie van uw gemeente, gaan wij in meer detail in op de belangrijkste bevindingen uit onze controlewerkzaamheden. Dit doen wij langs de drie domeinen fysiek, sociaal en bedrijfsvoering.

Vervolgens geven wij op hoofdlijnen ons beeld van de interne beheersing van uw organisatie en gaan we dieper in op de speerpunten die u ons heeft meegegeven tijdens de controle. We sluiten het accountantsverslag af met bijlagen waarin we bevindingen hebben opgenomen over een aantal wettelijk verplichte onderwerpen, zoals Sisa, WNT en onze onafhankelijkheid. In de bijlage hebben we ook enkele actuele ontwikkelingen gegeven die voor u van belang kunnen zijn.

Wij willen graag van deze gelegenheid gebruik maken om u en uw medewerkers te bedanken voor de prettige samenwerking die we ervaren hebben. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen.

Met vriendelijke groet,
ETL Assurance & Overheidsaccountants B.V.

Digitaal ondertekend door:

John Olij
10 juli 2025 10:58 +02:00

mr. drs. J.C. Olij RA

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Samenvatting van onze bevindingen en aanbevelingen

Voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken
Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de jaarrekening van uw gemeente. Derhalve is ons oordeel dat de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording, een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid, rekening houdend met de goedkeuringstolerantie.

Alle controleverschillen zijn gecorrigeerd
Wij geven een goedkeurend oordeel bij de jaarrekening. Er zijn geen fouten en onzekerheden in de jaarrekening aanwezig.

Onrechtmatigheden blijven niet binnen de verantwoordingsgrens
Het college is van mening dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor door uw raad gestelde verantwoordingsgrens. Wij hebben geoordeeld dat de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid.

Informatiewaarde van de programmaverantwoording is voldoende
De leesbaarheid van de programmaverantwoording is naar onze mening voldoende. De teksten zijn in begrijpelijke taal geschreven en lezen daarom makkelijk weg. Ieder programma kent dezelfde opbouw en stramien waarin het wordt uitgewerkt. Deze opbouw en dit stramien is gelijk aan de begroting 2023, waardoor er een gevoel van herkenbaarheid ontstaat. Desondanks zijn er diverse verbeteringen mogelijk om de raad nog beter in positie te brengen om haar controlerende taak goed te kunnen uitvoeren. Een belangrijke constatering hierbij is dat een zichtbaar verband mist tussen beleidsvoornemens, concrete doelstellingen, maatschappelijke effecten en de gekozen indicatoren. Waar indicatoren in de programma's aanwezig zijn, ontbreken normen, waardoor geen conclusies getrokken kunnen worden of de behaalde resultaten goed zijn, of juist niet.

Ons samenvattend beeld van de paragrafen
Voor de paragrafen geldt dat de leesbaarheid en informatiewaarde erg verschilt per paragraaf. Naar onze mening ontbreekt het over de hele breedte nog wel aan een toereikende koppeling tussen de uitgangspunten van het beleid en de realisatie gedurende het jaar. Met andere woorden: wat stond er in de betreffende paragraaf in de begroting en wat is er uiteindelijk in de praktijk van terecht gekomen.

Financiële positie van uw gemeente als geheel is voldoende
Uit onze analyse blijkt dat de financiële positie van uw gemeente als geheel voldoende is. Daarbij is het van belang om deze kengetallen naast de ambities van de gemeente te zetten en te overwegen welke financiële positie u zelf aanvaardbaar vindt. Vanaf pagina 14 hebben wij onze constatering per kengetal nader geduid.

Weerstandsvermogen is toereikend, maar is subjectief
Uit de jaarstukken blijkt dat het weerstandsvermogen 1,0 is en daarmee precies voldoende is om toekomstige risico's op te vangen. Daarmee zit Terschelling wel aan de lage kant van wat minimaal nodig is.

Het weerstandsvermogen is een subjectieve norm die afhankelijk is van uw eigen risico-inschattingen. Wij adviseren u om deze risicoanalyse komend jaar tegen het licht te houden en waar nodig aan te scherpen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Samenvatting van onze bevindingen en aanbevelingen

Jaarafsluiting is over het algemeen goed verlopen
Wij zijn tevreden met de wijze waarop het afsluitproces en de jaarrekeningcontrole zijn verlopen. Bij de start van de controle waren de door ons gevraagde documenten voor het overgrote deel beschikbaar. Waar we vorig jaar aangaven dat de oplevering niet van gewenste kwaliteit was, zien we dat er dit jaar een grote stap is gezet om wel een kwalitatief goed dossier voor te bereiden.

Onze bevindingen in het fysiek domein
Er heeft een correctie plaatsgevonden van de grondexploitaties. Er waren twee complexen aangemerkt als grondexploitaties maar dit zijn het in feite niet. Daarom zijn deze nu anders geclassificeerd.

De havenkade drukt zwaar op de gemeentelijke financiën. Kosten en daarmee ook mogelijke financiële tegenvallers hebben een grote omvang ten opzichte van de totale gemeentelijke financiën.

Onze bevindingen in het sociaal domein
Wij zien dat er binnen de gemeente gewerkt is aan grip op de zorgkosten door inzicht en sturing op de intake van zorg. Het vervolg van het zorgproces, ligt bij de Dienst Noordwest Fryslân. Op dit deel van het proces is daarom minder beheersing terwijl hier een groot deel van de financiële risico's spelen.

Onze bevindingen in het domein bedrijfsvoering
Wij raden u aan om de nut en noodzaak van reserves met beperkte omvang en beperkte mutaties kritisch tegen het licht te houden. Indien deze geen toegevoegde waarde hebben, dan raden wij u aan om de betreffende reserves vrij te geven.

In 2024 zijn er grote afwijkingen geweest tussen de primaire begroting, de bijgestelde begroting en de realisatie. Een groot deel hiervan is te verklaren door de bewegelijke omstandigheden waar de gemeente mee te maken heeft zoals aanpassingen in de uitkering van de rijksoverheid en open einde regelingen van zoals WMO en Jeugdzorg. Daarnaast zien we dat budgetbeheersing ook verbeterd kan worden. Strakkere sturing op budgetten door vast te stellen of geld daadwerkelijk uitgegeven gaat worden, geeft meer en actueler inzicht in financiën wat de raad beter in staat stelt om te sturen.

Aansturing organisatie
Tijdens onze controle hebben wij gezien dat de scheidslijn tussen kaderstelling en uitvoering dun is. Wij zien dat door de kleine omvang, de raad snel naar de uitvoering kijkt. Dit kan ten kosten gaan van de kaderstellende rol. In de jaarrekening zien we dit terug doordat er veel geschreven is over uitgevoerde activiteiten en minder over de gestelde doelen en meetbare maatschappelijke effecten.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Samenvatting van onze bevindingen en aanbevelingen

Interne beheersing kwetsbaar

Terschelling is klein en is daarom is de beheersing inherent kwetsbaarder. Processen steunen sterk op kennis van individuele medewerkers en procesbeschrijvingen zijn vaak niet aanwezig. Wij hebben een aantal adviezen om interne beheersing te versterken. Hierbij zijn afspraken over processen en vastleggingen van belang om te zorgen dat minimale controles worden uitgevoerd en bij verloop van medewerkers niet te veel kennis verloren gaat.

De VIC is dit jaar ingeschakeld om de werkzaamheden voor de rechtmatigheidsverantwoording uit te voeren. Voor volgend jaar wil de gemeente deze rol doorontwikkelen. Wij juichen dit toe en denken dat de VIC een belangrijke rol kan spelen door niet alleen rechtmatigheid te vast te stellen maar ook te controleren of processen op de juiste manier worden uitgevoerd.

Geen indicaties voor fraude

Tijdens onze controle hebben wij nadrukkelijk aandacht besteed aan het onderwerp fraude. Uit onze werkzaamheden zijn geen indicatie voortgekomen voor fraude.

Schattingen door het college zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt beoordeeld en allemaal als evenwichtig aangemerkt.

Samenvatting
Jaarrekening
Reikwijdte van de controle
Goedkeuringstolerantie
Ons getrouwheidsoordeel
Samenvatting bevindingen
Rechtmatigheidsverantwoording
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

ETL ASSURANCE & OVERHEIDSACCOUNTANTS

De reikwijdte van onze controle

U heeft ons verzocht om de jaarrekening 2024 van uw gemeente te controleren. De jaarstukken bestaan uit meerdere onderdelen, welke wij niet allemaal met dezelfde diepgang controleren. In het auditplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle.

Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het auditplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen op welke wijze wij de verschillende onderdelen van de jaarstukken in onze controle hebben betrokken.

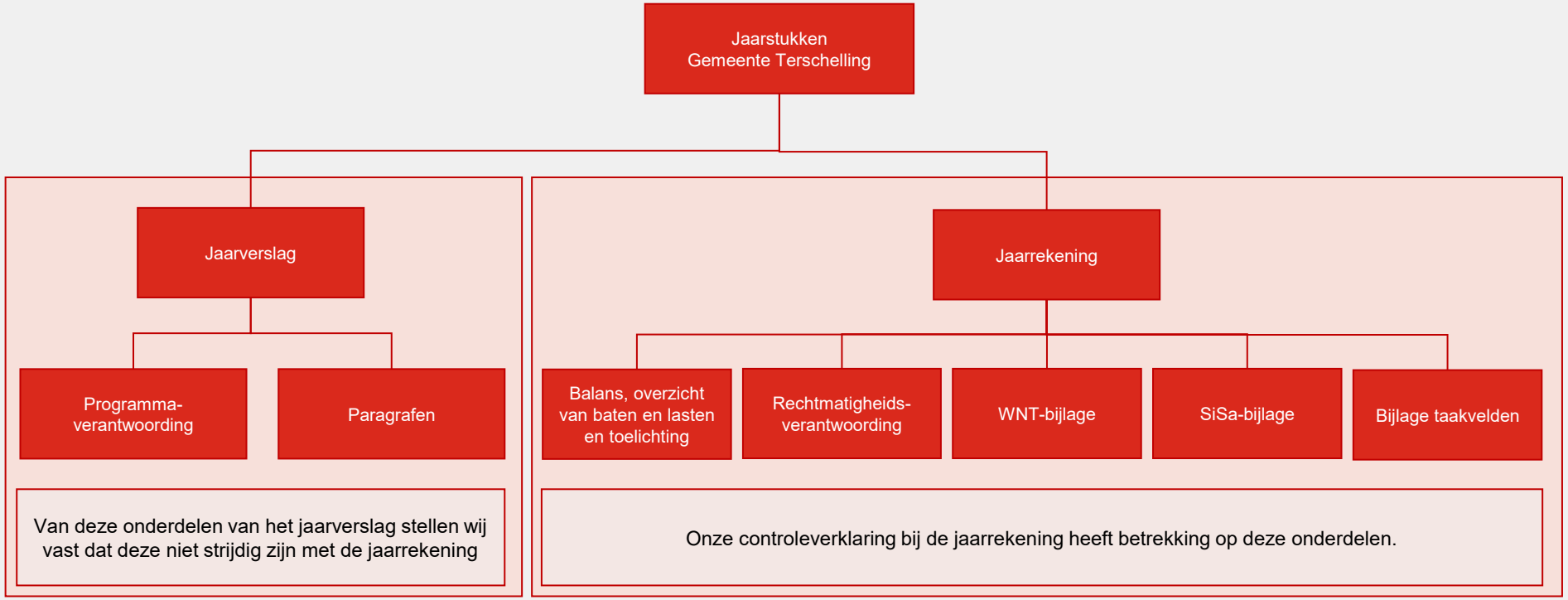

Samenvatting
Jaarrekening
Reikwijdte van de controle
Goedkeuringstolerantie
Ons getrouwheidsoordeel
Samenvatting bevindingen
Rechtmatigheidsverantwoording
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Dit zijn de definitieve toleranties die wij hebben gebruikt tijdens onze controle

U bepaalt binnen de wettelijke kaders welke goedkeuringstoleranties wij hanteren. Op grond van het BADO bedraagt deze tolerantie maximaal 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves voor fouten en 3% voor onzekerheden. U heeft ons gevraagd om deze maximale tolerantie te gebruiken bij onze werkzaamheden. De relatie tussen de goedkeuringstolerantie, eventueel geconstateerde afwijkingen en ons oordeel staat in tabel rechts van deze pagina aangegeven. Omdat de goedkeuringstolerantie afhankelijk is van de werkelijke lasten en werkelijke dotaties aan de reserves, hebben wij de tolerantie die wij eerder hebben opgenomen in ons controleplan geactualiseerd op basis van de definitieve jaarrekening. Dit hebben wij samengevat in onderstaande grafiek.

	≤ 1%	≤ 3%	≥ 3%	≥ 10%
Fouten	Goedkeurend	Beperking	Afkeuring	Afkeuring
Onzekerheden	Goedkeurend		Beperking	Oordeel-onthouding

Rapporteringstolerantie

De rapporteringstolerantie is de grens waarboven wij gevonden afwijkingen in dit accountantsverslag aan u rapporteren. U heeft voor dit controlejaar de rapporteringstolerantie bepaald op € 50.000.

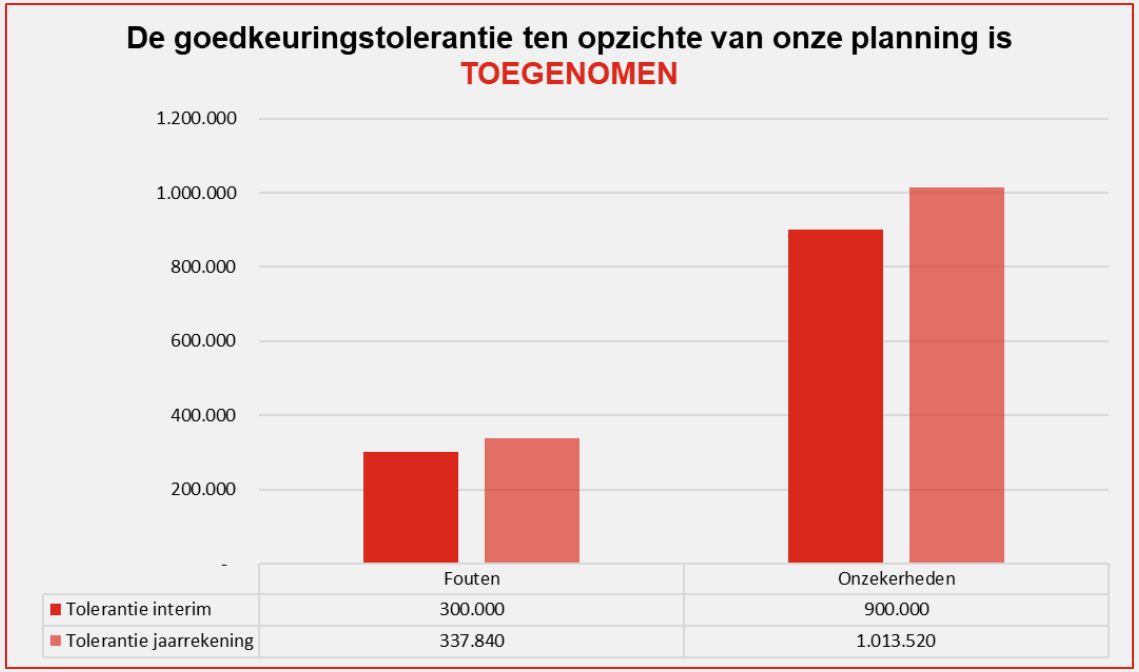

Samenvatting

Jaarrekening

Reikwijdte van de controle

Goedkeuringstolerantie

Ons getrouwheidsoordeel

Samenvatting bevindingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Informatiewaarde jaarverslag

Financiële positie

Bevindingen controle

Interne beheersing

Speerpunten van de gemeenteraad

Bijlagen

Wij geven een goedkeurend oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening

Ons oordeel bij uw jaarrekening

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de jaarrekening van uw gemeente. Derhalve is ons oordeel dat de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording, een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid, rekening houdend met de goedkeuringstolerantie.

Alle bevindingen zijn gecorrigeerd

Bij onze controle zijn diverse bevindingen geconstateerd en deze zijn allemaal gecorrigeerd. Hiermee zijn er dus geen fouten meer in de jaarrekening aanwezig.

Ook zijn er geen onzekerheden in de jaarrekening. Veel gemeenten hebben onzekerheden op het gebied van het sociaal domein. Terschelling heeft alle werkzaamheden hiervoor echter uitbesteed aan de dienst Noordwest Fryslân. Onzekerheden met betrekking tot rechtmatigheid die zij constateren komen niet in de jaarrekening van Terschelling.

Samenvatting

Jaarrekening

Reikwijdte van de controle

Goedkeuringstolerantie

Ons getrouwheidsoordeel

Samenvatting bevindingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Informatiewaarde jaarverslag

Financiële positie

Bevindingen controle

Interne beheersing

Speerpunten van de gemeenteraad

Bijlagen

Het college heeft voor de tweede keer de rechtmatigheidsverantwoording afgegeven

Achtergrond

Dit jaar heeft het college wederom een eigen oordeel gegeven bij de rechtmatigheid van de jaarrekening. Deze rechtmatigheids-verantwoording is onderdeel van de jaarrekening en valt daarom binnen de reikwijdte van onze controle. Daarmee zijn voor de raad waarborgen ingebouwd dat het college niet zomaar de verantwoording kan opstellen en afgeven.

Bij rechtmatigheid in dit kader bestaat er een duidelijke relatie met het financiële beheer. Baten, lasten en balansmutaties moeten rechtmatig tot stand zijn gekomen. De rechtmatigheidsverantwoording door het college gaat dus primair om de financiële beheershandelingen.

Rechtmatigheidscriteria

In de rechtmatigheidsverantwoording legt het college verantwoording af over de volgende drie rechtmatigheidscriteria:

- **Begrotingsrechtmatigheid:** handelt het college binnen de door u beschikbaar gestelde budgetten en kredieten.
- **Misbruik en oneigenlijk gebruik:** zijn in (de uitvoering van) het beleid voldoende waarborgen opgenomen om misbruik of oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving te voorkomen of tegen te gaan?
- **Voorwaardencriterium:** zijn de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met wet- en regelgeving tot stand gekomen?

Alle andere criteria worden afgedekt door het oordeel van de accountant over het getrouwe beeld van de jaarrekening. Deze hoeven niet vermeld te worden in de rechtmatigheidsverantwoording.

Verantwoordingsgrens

In de rechtmatigheidsverantwoording rapporteert het college over geconstateerde afwijkingen. Onder afwijkingen wordt verstaan fouten en onduidelijkheden over de rechtmatigheid van een financiële beheershandeling. U heeft ervoor gekozen om de verantwoordings-grens vast te stellen op 3% van de werkelijke lasten, inclusief werkelijke toevoegingen aan de reserves. Dit is gelijk aan (afgerond) EUR 1,0 miljoen.

Het oordeel van het college

Het college is van mening dat de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor door uw raad gestelde verantwoordingsgrens. De reden hiervoor is een samenloop van begrotingsonrechtmatigheid (EUR 2,4 miljoen) en onrechtmatige aanbestedingen (EUR 0,7 miljoen). Dit heeft geleid tot een totale onrechtmatigheid van EUR 3,1 miljoen, wat de verantwoordingsgrens overschrijdt. De onrechtmatigheden zijn in meer detail toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording en de paragraaf Bedrijfsvoering. Hierin is ook opgenomen dat de totale begrotingsonrechtmatigheid als acceptabel moet worden aangemerkt.

Ons oordeel over de rechtmatigheidsverantwoording

Wij hebben de werkzaamheden die door en namens het college zijn uitgevoerd om tot de rechtmatigheidsverantwoording te komen in detail beoordeeld. Op basis van deze werkzaamheden zijn wij niet tot een andere conclusie gekomen dan het college, Daarom hebben wij geoordeeld dat de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Programmaverantwoording
Paragrafen
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de leesbaarheid en informatiewaarde van de programmaverantwoording

In de tabel hieronder hebben wij ons mening gegeven over de leesbaarheid en informatiewaarde van de programmaverantwoording.
.

Daarnaast hebben wij beoordeeld of de programmaverantwoording in overeenstemming is met de jaarrekening en voldoet aan alle eisen die het BBV eraan stelt.

Proces	Status	Tov 2023	Belangrijkste reden classificatie niet-groen
Leesbaarheid	🟡	Gelijk	• Teksten zijn in begrijpelijke taal geschreven en lezen daarom makkelijk weg. • Ieder programma kent dezelfde opbouw en stramien, gelijk aan de begroting 2024
Informatiewaarde	🟡	Gelijk	• De programmaverantwoording bevat een duidelijke uitwerking van de uitgevoerd activiteiten. • Er mist een zichtbaar verband tussen beleidsvoornemens, concrete doelstellingen, maatschappelijke effecten en de gekozen indicatoren. Waar indicatoren in de programma's aanwezig zijn, ontbreken normen, waardoor geen conclusies getrokken kunnen worden.
Overeenstemming met jaarrekening	🟢	Gelijk	
In overeenstemming met het BBV	🟢	Beter	• De jaarrekening is dit jaar strakker in lijn met het BBV gebracht.

Legenda	Betekenis
🔴	Voldoet niet of beperkt aan de norm
🟡	Voldoet aan de norm, maar verdere verbetering is mogelijk om de raad beter in positie te brengen
🟢	Voldoet aan de norm en brengt de raad goed in positie

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Programmaverantwoording
Paragrafen
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de leesbaarheid en informatiewaarde van de paragrafen

In onze visie vormen de paragrafen een belangrijk onderdeel voor de raad om haar controlerende taak goed te kunnen uitvoeren. In deze paragrafen moet het college verantwoording afleggen over een aantal belangrijke beleidsmatige onderwerpen die dwars door de programma's heen snijden. Daarom geven wij ook ten aanzien van de paragrafen ons beeld van de leesbaarheid en informatiewaarde. Tevens beoordelen we of de paragrafen in overeenstemming zijn met de jaarrekening en voldoen aan alle eisen die het BBV aan de paragrafen stelt. Dit hebben wij per paragraaf gedaan.

Op de volgende pagina's hebben wij onze ons mening gegeven over de leesbaarheid en informatiewaarde van de programmaverantwoording.

Wij bevelen u aan om ook onze signaleringen ten aanzien van de paragrafen mee te nemen bij de verdere ontwikkeling van uw P&C documenten.

Ons samenvattend beeld van de paragrafen

Voor de paragrafen geldt dat de leesbaarheid en informatiewaarde erg verschilt per paragraaf. Naar onze mening ontbreekt het over de hele breedte nog wel aan een toereikende koppeling tussen de uitgangspunten van het beleid en de realisatie gedurende het jaar. Met andere woorden: wat stond er in de betreffende paragraaf in de begroting en wat is er uiteindelijk in de praktijk van terecht gekomen. Daarnaast heeft het BBV uitgebreide vereisten met betrekking tot toelichtingen in de paragrafen. Aan de verplichte vereisten wordt voldaan. De paragrafen bevatten over het algemeen wel voldoende informatie over het onderwerp van de paragraaf. We denken dat een aantal paragrafen wel verbeterd kan worden om de raad beter in positie te brengen, deze zijn op de volgende pagina's met een oranje bolletje weergegeven.

Samenvattend komen wij tot de volgende aanbevelingen om de leesbaarheid en informatiewaarde van de paragrafen te verbeteren::

- Leg de inhoud van de paragrafen niet alleen langs de meetlat van het BBV, maar bedenk ook welke informatiebehoefte er nu echt is. De raad heeft in de financiële verordening opgenomen dat ze bij een nieuwe raadperiode deze informatiebehoefte vaststellen. Het is daarom nu het moment om hiermee aan de slag te gaan als raad.
- Versterk de koppeling tussen de paragrafen in de begroting en de paragrafen in de jaarrekening;
- Voorzie kwantitatieve analyses van verklarende kwalitatieve analyses. Er zijn bijvoorbeeld verschillen tussen begroting en realisatie die niet verklaard worden. Een korte verklaring zou de informatiewaarde van deze paragrafen versterken;
- De paragrafen zijn voorzien van veel standaardteksten. Overweeg of deze allemaal nodig zijn, of dat minder standaardteksten nodig zijn.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Programmaverantwoording
Paragrafen
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de leesbaarheid en informatiewaarde van de paragrafen

Proces	Status	Belangrijkste reden classificatie niet-groen
Lokale heffingen	🟡	• De paragraaf bevat veel standaarduitleg over de wet- en regelgeving en gaat slechts in beperkte mate in op het beleid ten aanzien van lokale heffingen.
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	🟡	• Een goede kwalitatieve duiding van de risico's ontbreekt • Beperkte (grafische) analyse van de verplichte kengetallen vanuit het BBV, hierbij kan gedacht worden aan het verloop over de jaren of de kengetallen afgezet tegen de normen van de provincie.
Onderhoud kapitaalgoederen	🟡	• Het BBV schrijft voor dat per soort kapitaalgoed het beleidskader en de daaruit volgende consequenties worden genoemd. Dit kan scherper worden ingevuld. • De financiële resultaten zijn opgenomen maar hierbij is geen duiding van de verschillen tussen begroting realisatie opgenomen.
Financiering	🟡	• Een analyse van de (toekomstige) financieringsbehoefte ontbreekt • Bezie de financieringspositie van de gemeente in meerjarenperspectief om zodat een trendanalyse en financieringsbehoefte op termijn te ontwikkelen.

Legenda	Betekenis
🔴	Voldoet niet of beperkt aan de norm
🟡	Voldoet aan de norm, maar verdere verbetering is mogelijk om de raad beter in positie te brengen
🟢	Voldoet aan de norm en brengt de raad goed in positie

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Programmaverantwoording
Paragrafen
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de leesbaarheid en informatiewaarde van de paragrafen

Proces	Status	Belangrijkste reden classificatie niet-groen
Bedrijfsvoering	🟢	• De paragraaf bevat een duidelijke analyse van de meest urgente zaken die spelen op het gebied van bedrijfsvoering.
Verbonden partijen	🟡	• Het BBV schrijft van de verbonden partijen voor de financiële positie van de gemeente hier toelicht. Met betrekking tot de verbonden partijen waar de gemeente grote processen heeft uitbesteed zou hier een uitgebreidere toelichting op zijn plaats zijn.
Grondbeleid	🟢	
Openbaarheid	🟢	

Legenda	Betekenis
🔴	Voldoet niet of beperkt aan de norm
🟡	Voldoet aan de norm, maar verdere verbetering is mogelijk om de raad beter in positie te brengen
🟢	Voldoet aan de norm en brengt de raad goed in positie

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Kengetallen BBV
Weerstandsvermogen
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze analyse van uw financiële positie

In onze controleverklaring moeten wij expliciet aandacht besteden aan de geschiktheid van de door het college gehanteerde en onderbouwde veronderstellingen inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Om aan deze eis te voldoen hebben wij onder andere kennis genomen van de in jaarstukken opgenomen paragraaf "Weerstandsvermogen", waarin het college de relatie heeft gelegd tussen de onderkende risico's, de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstands-vermogen Ten aanzien van deze analyse hebben wij overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Ons beeld van deze paragraaf hebben we eerder al gegeven. Een nadere analyse van uw weerstandsvermogen hebben we op deze pagina gegeven.

Daarnaast hebben wij vastgesteld of de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen. In de grafieken op deze en de volgende pagina's hebben we een overzicht opgenomen van de kengetallen die verplicht in de jaarrekening van uw gemeente moeten worden opgenomen. Deze hebben we afgezet tegen de waarden van de ratio's van de gemeente over de afgelopen vier jaar, maar ook tegen de gemiddelde omvang van andere gemeenten met uw omvang en met Nederland als geheel. Uit deze analyse blijkt dat de financiële positie van uw gemeente als geheel voldoet aan de normen van het provinciaal toezicht. Hierna hebben wij onze constatering per kengetal nader geduid.

Solvabiliteit

De solvabiliteit van uw gemeente schommelt de afgelopen jaren tussen de 30% en 35%. Dit is ongeveer in lijn met het landelijk gemiddelde en zit u ook in de middelste risicocategorie, zoals aangemerkt in het provinciaal toezicht. De solvabiliteit is de verhouding tussen de reserves en de totale balans. Hoe hoger de solvabiliteit, hoe financieel gezonder een gemeente is.

De huidige omvang van de solvabiliteit naar onze mening voldoende voor een gezonde bedrijfsvoering. Wel is het van belang om deze te zien in relatie tot de ambities die de gemeente heeft voor de komende jaren. Hierbij is het van belang om een beeld te vormen, hoe sterk de solvabiliteit mag dalen om de totale ambities van de gemeente waar te maken.

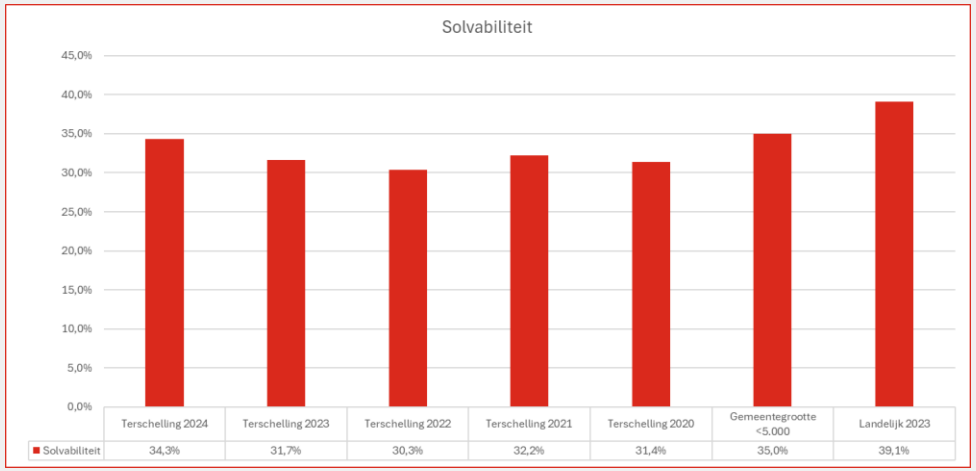

	Terschelling 2024	Terschelling 2023	Terschelling 2022	Terschelling 2021	Terschelling 2020	Gemeentegrootte <5.000	Landelijk 2023
Solvabiliteit	34,3%	31,7%	30,3%	32,2%	31,4%	35,0%	39,1%

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Kengetallen BBV
Weerstandsvermogen
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze analyse van uw financiële positie

Netto schuldquote en gecorrigeerde netto schuldquote

De (gecorrigeerde) netto schuldquote van uw gemeente is in 2024 sterk gedaald naar 7,5%, de gecorrigeerde netto schuldquote laat eenzelfde beeld zien. Deze daling hangt samen met de positieve resultaten van de afgelopen jaren. Daarnaast is er vanuit de rijksoverheid een grote voorfinanciering geweest van subsidiegelden. Deze hebben ertoe geleid dat de gemeente niet heeft hoeven lenen.

Vanuit haar toezichthoudende taak acht de provincie een (gecorrigeerd) netto schuldquote die lager is dan 90% als minst risicovol. Voor beide ratio's voldoet uw gemeente hier ruimschoots aan.

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van andere gemeenten met uw omvang, is uw netto-schuldquote aanmerkelijk lager. Hierbij is vooral de sterke daling van de afgelopen jaren opvallend.

De netto schuldquote is laag en dit is positief voor uw financiële gezondheid. Daar moet wel bij aangemerkt worden dat dit resultaat voornamelijk komt door incidentele meevallers en tijdelijke voorfinanciering van het rijk. Daarnaast is bekend dat de gemeente verschillende ambities die zullen zorgen voor een stijging van de netto-schuldquote. De financiële positie is daarvoor nu gunstig, de kleine omvang van de gemeente zorgt er wel voor dat enkele projecten dit beeld kunnen doen kantelen.

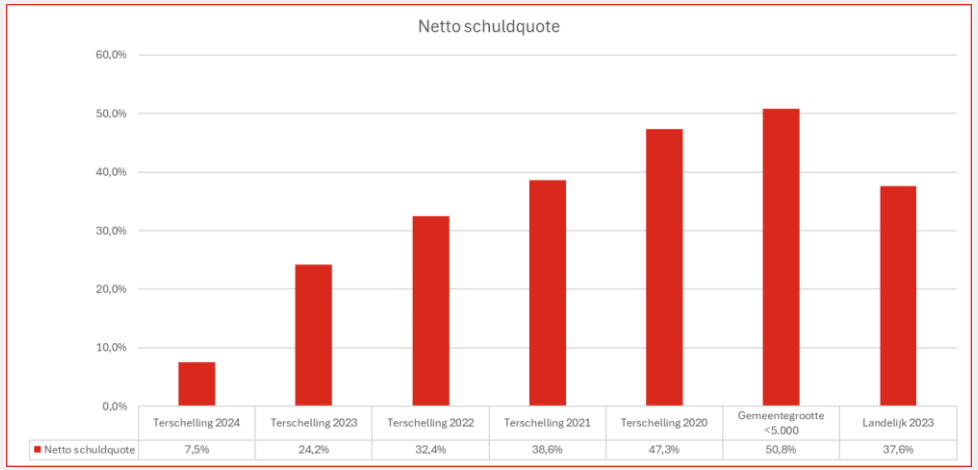

	Terschelling 2024	Terschelling 2023	Terschelling 2022	Terschelling 2021	Terschelling 2020	Gemeentegrootte <5.000	Landelijk 2023
Netto schuldquote	7,5%	24,2%	32,4%	38,6%	47,3%	50,8%	37,6%

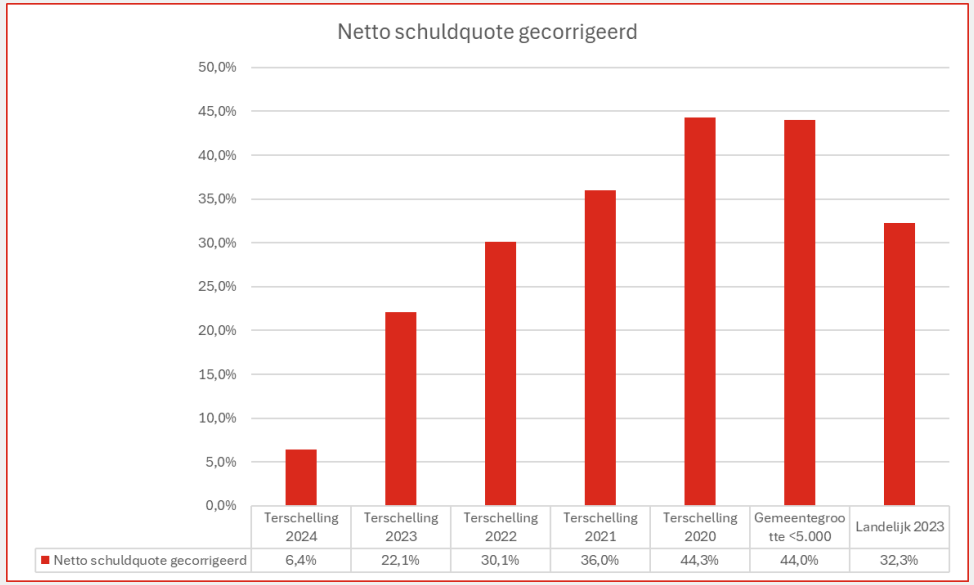

	Terschelling 2024	Terschelling 2023	Terschelling 2022	Terschelling 2021	Terschelling 2020	Gemeentegrootte <5.000	Landelijk 2023
Netto schuldquote gecorrigeerd	6,4%	22,1%	30,1%	36,0%	44,3%	44,0%	32,3%

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Kengetallen BBV
Weerstandsvermogen
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze analyse van uw financiële positie

Grondbeleid

De ratio van de grondexploitaties is 0 omdat er geen grondexploitaties zijn. In onderstaand overzicht was deze ratio in andere jaren hoger maar in feite waren de betreffende complexen in eerdere jaren ook al geen echte grondexploitaties. Met grondexploitaties lopen gemeenten meer risico dan met andere activa omdat deze projecten afhankelijk zijn van ontwikkelingen van kosten, opbrengsten en renteontwikkelingen. De gemeente Terschelling heeft geen grondexploitaties en dat is gunstig voor het risicoprofiel.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is net als vorig jaar positief. Dit houdt in dat de structurele lasten kunnen worden gedekt door structurele baten. Er een feitelijk sprake is van een overschot in de exploitatie in 2024 nadat alle incidentele resultaten zijn geëlimineerd. Dit is voor de provincie een belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering van haar toezichthoudende taak.

Het percentage is lager dan in eerdere jaren en lager dan het landelijk gemiddelde. De verwachting is dat, zeker gezien de mogelijke afname van het gemeentefonds, dit percentage de komende jaren onder druk komt te staan.

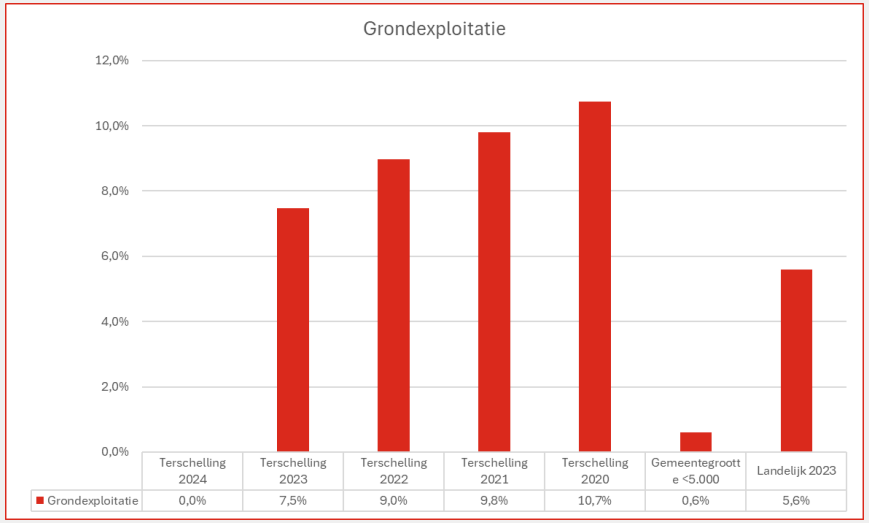

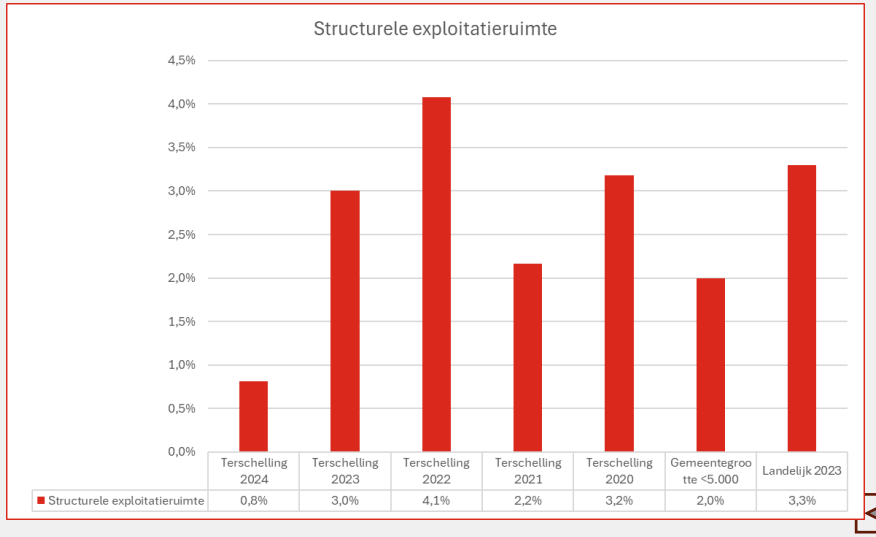

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Kengetallen BBV
Weerstandsvermogen
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze analyse van uw financiële positie

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend als de verhouding tussen de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in uw gemeente en de landelijke gemiddelde woonlasten voor hetzelfde huishouden over het laatst bekende begrotingsjaar. Hiervoor hebben wij 2024 gebruikt. Om de berekeningen te maken hebben wij de definities aangehouden van het kennisinstituut Coelo. Dit instituut gaat voor de bepaling van het gemiddelde bedrag aan OZB uit van de gemiddelde WOZ waarde van een koopwoning in uw gemeente. Dit is een andere berekeningswijze dan die u zelf hanteert, waardoor de uitkomsten van dit kengetal verschillen. Wij gebruiken de definitie van Coelo om aan te sluiten bij de informatie die openbaar gemaakt is door het CBS.

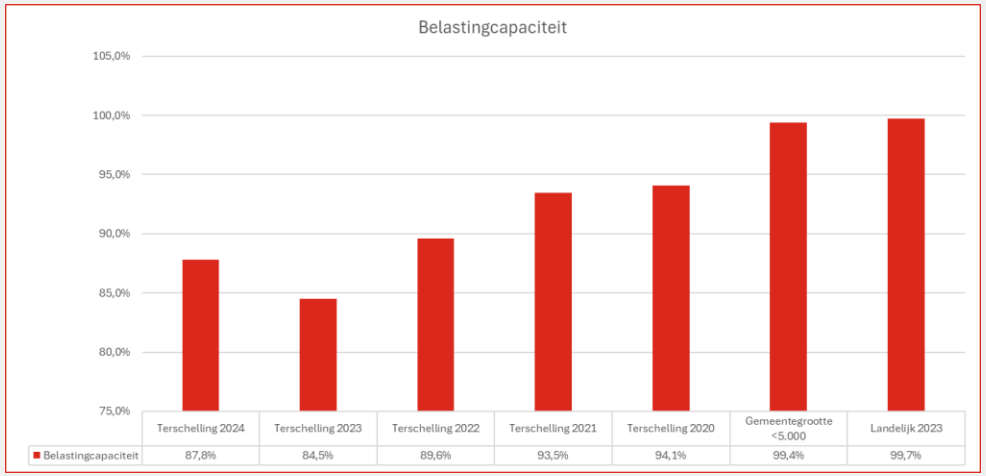

	Terschelling 2024	Terschelling 2023	Terschelling 2022	Terschelling 2021	Terschelling 2020	Gemeentegrootte <5.000	Landelijk 2023
Belastingcapaciteit	87,8%	84,5%	89,6%	93,5%	94,1%	99,4%	99,7%

De omvang van de belastingcapaciteit in uw gemeente is relatief laag. Dit kengetal is opgenomen omdat bij financiële tekorten, er de mogelijkheid is om de belastingen en dus de inkomsten van de gemeente te verhogen. Of de gemeente hiervoor kiest is natuurlijk altijd een politieke keuze.

De gemeente Terschelling heeft naar verhouding lage gemeentelijke lasten. Dit is gunstig voor de financiële positie. Een belangrijke aantekening bij dit kengetal voor Terschelling is dat een groot deel van de belastingen van Terschelling, toeristenbelasting betreft. De mogelijkheid om de inkomsten te verhogen, is voor Terschelling dus niet alleen afhankelijk van woonlasten van inwoners maar juist ook van de toeristenbelasting. De gemeente Terschelling heeft in verhouding met andere gemeenten daarom meer mogelijkheden om haar inkomsten te verhogen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Kengetallen BBV
Weerstandsvermogen
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze analyse van uw weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen is door het college een analyse gemaakt van het weerstandsvermogen van uw gemeente per 31 december 2024. Eerder in dit rapport hebben wij een aangegeven hoe wij aankijken tegen de leesbaarheid en informatiewaarde van de paragraaf Weerstandvermogen. In deze paragraaf gaan we dieper in op de analyse die door het college gemaakt is.

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de buffers die gemeente vrij beschikbaar heeft om deze risico's op te vangen (de weerstandscapaciteit). Uit de analyse van het college blijkt dat het weerstandsvermogen in 2024 stabiel gebleven is op een niveau rond 1,0. Hiermee is de omvang van de ratio precies voldoende om genoemde risico's op te vangen.

Objectiviteit van de benodigde weerstandscapaciteit
Een belangrijk nadeel van de benodigde weerstandscapaciteit is dat deze subjectief is. Het is volledig afhankelijk van de kwaliteit van het risicomanagement en de mogelijkheid om de maximale omvang en kans van voordoen van de risico's te bepalen. In de praktijk is dit vaak weerbarstiger dan uit de paragraaf Weerstandsvermogen blijkt. Een voorbeeld hiervan zijn de damwanden van de haven, deze waren in eerdere jaren niet voorzien als risico.

Daarnaast denken we dat het weerstandsvermogen aangescherpt kan worden door de vakafdelingen meer te betrekken bij het proces. Er zijn veel medewerkers die diepgaande kennis hebben van de risico's die de gemeente loopt en deze kennis kan helpen om de inschatting van de benodigde weerstandscapaciteit aan te scherpen.

Uw weerstandsvermogen nader geanalyseerd
De financiële omvang van de risico's is gelijk gebleven rond het bedrag van EUR 2,9 miljoen. Wel is er een correctie geweest van de beschikbare weerstandscapaciteit. Reserves met een bestedingsdoel zijn niet meer meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is conform het BBV. Daar staat natuurlijk tegenover dat als de raad besluit de middelen anders in te zetten, dat deze middelen alsnog gebruikt kunnen worden om risico's op te vangen.

Wanneer we kijken naar het totaal van de kengetallen en de weerstandscapaciteit, dan is Terschelling financieel gezond. De ratio's zijn voldoende om tegenvallers op te vangen. Kanttekening hierbij is wel dat de financiële positie de afgelopen jaren verbeterd is door verschillende incidentele meevallers. Daarnaast heeft de gemeente verschillende ambities waar investeringen bij horen. Het is daarom vooral van belang om naar de toekomst het totaal van de ambities te zien en af te zetten tegen de mate waarin u bereid bent om risico's te lopen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Fysiek domein
Sociaal domein
Bedrijfsvoering
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze belangrijkste bevindingen en analyses ten aanzien van het fysiek domein

Schattingen binnen het fysiek domein zijn evenwichtig.
Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2024 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen. Indien wij oordelen dat een schatting niet evenwichtig is, hebben wij dit oordeel nader toegelicht.

Managementschatting	Oordeel
Waardering immateriële vaste activa	Evenwichtig
Waardering materiële vaste activa	Evenwichtig

Bezit haven drukt zwaar op gemeentelijke financiën
Het nodige onderhoud aan de veerkade heeft een grote impact op de financiën van Terschelling. Er is dit jaar een voorziening gevormd voor kosten van het herstellen van de kades. Deze kosten hebben een relatief grote omvang ten opzichte van de totale begroting van de gemeente. De kosten voor het onderhoud van de haven drukken dan ook zwaar op de financiën van de gemeente.

Correctie gronden
Ten opzichte van voorgaand jaar heeft een correctie in de jaarrekening plaatsgevonden op de grondexploitaties. Er waren twee complexen aanwezig die als grondexploitaties waren opgenomen maar die op basis van het BBV niet (meer) kwalificeren als grondexploitaties. Bij een grondexploitatie is er een door de gemeenteraad vastgesteld ontwikkelplan. Omdat de opbrengsten van grondexploitaties sterk afhankelijk zijn van toekomstige ontwikkelingen in zowel kosten, opbrengsten als rentes, zijn grondexploitaties over het algemeen risicovolle activa. Voor de gemeente Terschelling geldt dat dit voor beide complexen niet aan de orde is. Dit zorgt ervoor de deze complexen nu onder Voorraden en MVA zijn geclassificeerd. Het risicoprofiel van dergelijke activa is lager dan voor grondexploitaties.

De gemeente maakt een inhaalslag in het in beeld brengen van het onderhoud
De gemeente Terschelling heeft veel activa waarvoor de gemeente in beeld brengt wat de huidige staat is en welk toekomstig onderhoud hiervoor nodig is. Voorbeelden hiervan zijn de kademuren en de riolering. Maar ook op andere terreinen wordt dit beeld gevormd. Deze inhaalslag zorgt ervoor dat de gemeente beter kan sturen op beheer en onderhoud en de daarbij behorende keuzes scherper kan maken.

.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Fysiek domein
Sociaal domein
Bedrijfsvoering
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze belangrijkste bevindingen en analyses ten aanzien van het sociaal domein

Beheersing zorgkosten blijft uitdaging

Wij hebben geconstateerd dat er binnen de gemeente, net als in veel andere gemeenten, een uitdaging ligt in het sturen is op de toekomstige ontwikkeling van de zorgkosten in het sociaal domein. Het sociaal domein is voor een groot deel uitbesteed en daarmee is het extra complex om grip te hebben op het sociaal domein.

De gemeente weet goed wat er speelt en welke partijen zorg leveren op het eiland. Ook is er goed zicht op toegang tot zorg door goede contacten met huisartsen op het eiland. Het verdere proces van de zorg ligt echter op afstand. Dit wordt beheerst door de Dienst, die de zorg vervolgens inkoopt bij de zorgorganisaties. Deze afstand is een bewuste keuze maar maakt sturing door de gemeente moeilijker.

Tot slot is Terschelling, net als veel andere gemeenten, geconfronteerd met personele tekorten. De verwachting is dat deze tekorten de komende jaren niet zullen verminderen. Het is dan ook belangrijk om deze uitdagingen voor de lange termijn te beschouwen.

Schattingen binnen het sociaal domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2024 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen. Indien wij oordelen dat een schatting niet evenwichtig is, hebben wij dit oordeel nader toegelicht.

Managementschatting	Oordeel
Nog te betalen zorgkosten	Evenwichtig

Geen onzekerheid zorgkosten doordat dit is uitbesteed

Zoals bij de samenvatting van onze detailbevindingen hebben opgemerkt, zijn er geen onzekerheden vastgesteld in de jeugdwet en WMO. De meeste andere gemeenten hebben hier wel mee te maken omdat ze prestatielevering van deze zorg vaak niet volledig vastgesteld kan worden. De reden dat Terschelling hier niet mee te maken heeft, is dat deze zorg is uitbesteed aan de Dienst Noardwest Fryslân. Het risico ligt daarom bij de dienst. Het feit dat er geen onzekerheden zijn, komt dus niet door de interne beheersing van de gemeente maar door de uitbesteding van deze werkzaamheden.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Fysiek domein
Sociaal domein
Bedrijfsvoering
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze belangrijkste bevindingen en analyses ten aanzien van de bedrijfsvoering

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling aanvaardbaar

Het college van burgemeester en wethouders van uw gemeente heeft de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die het college heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2024 aanvaardbaar zijn.

Schattingen binnen het domein bedrijfsvoering zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2024 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen. Indien wij oordelen dat een schatting niet evenwichtig is, hebben wij dit oordeel nader toegelicht.

Managementschatting	Oordeel
Waardering financiële vaste activa	Evenwichtig
Waardering kortlopende vorderingen	Evenwichtig
Waardering voorzieningen	Evenwichtig

Veel reserves met beperkte omvang

In de jaarrekening 2024 zijn een aantal reserves verantwoord die beperkt zijn in omvang en/of waar nagenoeg geen mutaties op plaatsvinden. Wij raden u aan om de nut en noodzaak van deze reserves kritisch tegen het licht te houden. Indien deze geen toegevoegde waarde meer hebben, dan raden wij u aan om de betreffende reserves vrij te geven. Dergelijke kleine reserves hebben het risico dat de gemeenteraad veel op details stuurt en de grote lijnen laat liggen. Wij adviseren u daarom om uw nota reserves en voorzieningen tegen het licht te houden en waar nodig aan te passen.

Financiële verordening t.a.v. debiteuren niet werkbaar

In artikel 15 van de financiële verordening staat dat voor debiteuren op basis van individuele beoordeling moet worden vastgesteld of deze nog inbaar zijn. Dit zou betekenen dat medewerkers van de gemeente voor iedere individuele vordering deze afweging afzonderlijk zouden moeten maken. Dit zou veel tijd kosten en is daarom niet werkbaar. De praktijk is daarom dat er een vast percentage van de debiteuren wordt voorzien. Wij adviseren u om de financiële verordening hierop aan te passen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Fysiek domein
Sociaal domein
Bedrijfsvoering
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Onze belangrijkste bevindingen en analyses ten aanzien van de bedrijfsvoering

Kwaliteit van de (primaire) begroting kan worden verbeterd

Het resultaat na bestemming is in de jaarrekening 2024 uitgekomen op EUR 1,1 miljoen. In de primaire begroting werd een negatief resultaat verwacht van EUR -0,6 miljoen. In de bijgestelde begroting ging het college uit van een resultaat van EUR 0 miljoen. Dit laat zien dat de begroting sterk afwijkt van de realisatie. Ook op programmaniveau zijn grote verschillen zichtbaar tussen de begroting en het resultaat.

Een belangrijke reden voor de grote afwijkingen zijn de bewegelijke omstandigheden waar de gemeente zich in bevindt. De rijksoverheid stelt tijdens het jaar diverse malen de uitkering bij. Zelfs in december heeft een bijstelling plaatsgevonden. Het is voor de gemeente onmogelijk om dit extra geld tijdens het jaar nog uit te geven. Daarnaast zijn er ook afwijkingen in het sociaal domein. Ook deze afwijkingen zijn moeilijk te begroten omdat het open einde regelingen betreffen. De gemeente probeert deze lasten zo goed mogelijk in beeld te hebben maar is daarbij ook afhankelijk van anderen. Een extra uitdaging waar de gemeente Terschelling met te maken heeft, is de kleine omvang van de gemeente. 1 of 2 extra jeugdigen in jeugdzorg, hebben al een grote impact op de gemeentelijke financiën.

Daarnaast valt op dat er ook afwijkingen zijn die tijdens het jaar al bekend hadden kunnen zijn. Dit zorgt voor een grote afwijking van de begroting en de realisatie, terwijl er gedurende het jaar al een goede inschatting van kosten en opbrengsten gemaakt had kunnen worden. De grote hoeveelheid afwijkingen, zowel positief als negatief, zijn een indicatie dat budgetbeheer verbeterd kan worden. Dit geeft beter inzicht in de financiële positie van de gemeente gedurende het jaar. Ook zorgt het ervoor de raad beter in positie komt. De door de raad goedgekeurde begroting zal dan namelijk meer overeenkomen met de uiteindelijke realisatie.

Tot slot is een afwijking te verklaren door een amendement van de gemeenteraad om het verwachte resultaat te bestemmen voor uitvoering masterplan haven.

De jaarrekening bevat relatief veel programma's

realisatie. De jaarrekening van de gemeente Terschelling bevat 8 Programma's. We zien over het algemeen dat gemeenten er de laatste jaren voor kiezen om het aantal programma's te verminderen om daarmee integraler te kunnen werken. Hoe meer programma's er zijn, hoe meer "schotten" er immers zitten in de organisatie. De gemeenteraad stelt iedere nieuwe periode het aantal programma's vast. Aangezien de volgende gemeenteraadverkiezingen binnen een jaar plaatsvinden, geven wij dit als overweging mee.

Samenvatting

Jaarrekening

Informatiewaarde jaarverslag

Financiële positie

Bevindingen controle

Interne beheersing

Afsluitproces

Overzicht processen

Frauderisico's

IT-omgeving

Speerpunten van de gemeenteraad

Bijlagen

Ons beeld van het afsluitproces en de totstandkoming van de jaarrekening

In dit onderdeel van ons accountantsverslag geven wij ons beeld van (de kwaliteit van) het afsluitproces en de totstandkoming van de jaarrekening.

Wij zijn tevreden met de wijze waarop het afsluitproces en de jaarrekeningcontrole zijn verlopen. Bij de start van de controle waren de door ons gevraagde documenten voor het overgrote deel beschikbaar, waardoor we een goede start hebben kunnen maken met onze controlewerkzaamheden. De vragen die wij hadden werden snel en toereikend beantwoord.

Waar we vorig jaar aangaven dat de oplevering niet van gewenste kwaliteit was, zien we dat er dit jaar een grote stap is gezet om wel een kwalitatief goed dossier voor te bereiden. Hierbij waren de gevraagde documenten aanwezig en waren deze documenten van goede kwaliteit. Dit is een groot compliment naar uw organisatie waard!

Naast de positieve opmerkingen zien we dat er nog wel verbeteringen mogelijk zijn bij de controle volgend jaar. Met name de oplevering van de VIC kwam op een later moment. Zoals eerder in dit verslag al is benoemd, kwam dit ook doordat de VIC pas later in het jaar is ingeschakeld. Dit was conform afspraak maar zou de ideale situatie zouden we dit graag eerder willen ontvangen.

Beperkt aantal correcties naar aanleiding van onze controle

Een indicatie voor de kwaliteit van het afsluitproces is het aantal correcties dat voorkomt uit onze controle. Wij hebben tijdens de interim in februari al veel kunnen voorbereiden, waardoor er tijdens de jaareindecontrole geen materiële aanpassingen meer nodig waren. Er zijn wel een aantal kleinere correctievoorstellen gedaan, waaronder presentatie en toelichting. Deze zijn allemaal gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de interne beheersing vanuit de interim-controle en de jaareinde controle

Ons beeld van uw controleomgeving

Onze controlefilosofie is, naast het controleren van de jaarrekening, gericht op het verbeteren van uw bedrijfsvoering. Dit doen wij door middel van het aangepaste 3-lines model. Hierin zijn de traditionele drie lijnen vervangen door zes principes, die hiernaast zijn samengevat.

Allereerst moet opgemerkt worden dat de gemeente Terschelling niet voor ieder proces een interne beheersing kan hebben die overeenkomt met dit model. De gemeente is daar gewoon te klein voor. Wij denken wel dat een gestructureerde interne controle van toegevoegde waarde kan zijn voor de kwaliteit van uw bedrijfsvoering. Daarnaast zorgt een gestructureerde controle ook voor bestendiging van verbeteringen. Op de volgende pagina's zijn wij hier in meer detail op ingegaan.

Bestuur

Daarnaast zien we op het gebied van bestuur ook dat Terschelling een kleine organisatie is. Doordat de gemeente Terschelling klein is, gaan politieke onderwerpen vaak over een specifiek geval. Hierdoor schuurt het stellen van kaders en het controleren van deze kaders, vaak dicht tegen de uitvoering aan.

Het is daarom voor de gemeenteraad van Terschelling een uitdaging om duidelijke kaders te stellen en deze te controleren. Voor de jaarrekening willen wij u concreet meegegeven om meer op doelen en gewenste resultaten te sturen. De gewenste maatschappelijke effecten zijn beperkt opgenomen in de begroting en jaarrekening. Er staan veel activiteiten in maar daarbij is vaak niet concreet gedefinieerd wat de maatschappelijke doelstellingen er zijn die hiermee behaald moeten worden.

Wanneer we vervolgens de beleidsindicatoren bekijken, zien we dat deze weinig met de eerder genoemde doelen en uitgevoerde werkzaamheden te maken hebben. Het is hierdoor moeilijk voor de gemeenteraad om vast te stellen of de ingezette activiteiten doelmatig zijn geweest.

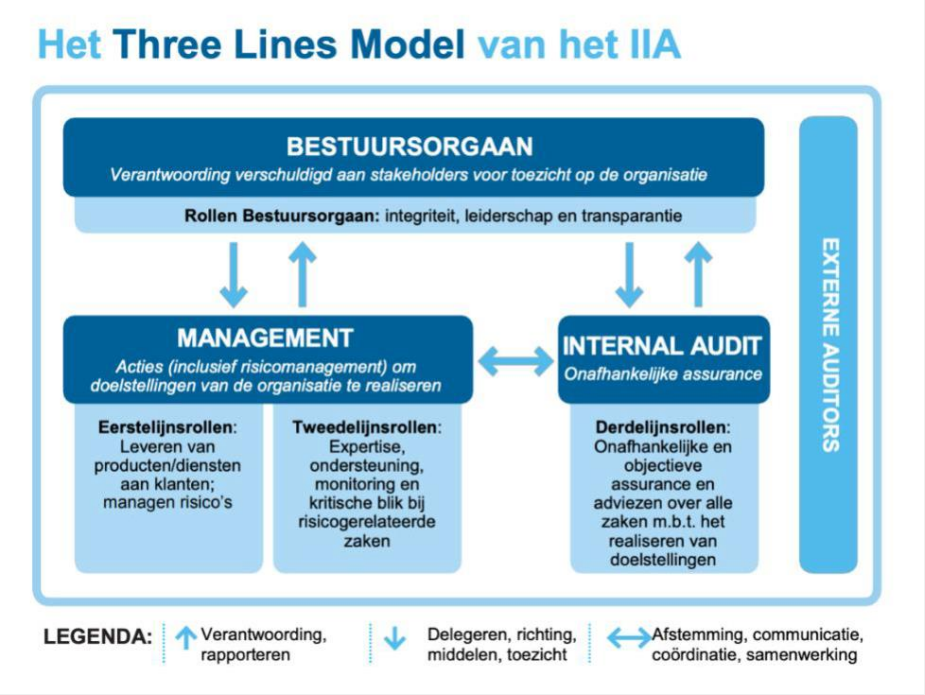

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de interne beheersing vanuit de interim-controle en de jaareinde controle

Interne beheersing

Tijdens het uitvoeren van de controle, hebben wij een beeld gevormd van uw organisatie. Vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, hebben we een aantal observaties en adviezen die wij hieronder en op de volgende pagina verder uitwerken.

Uw organisatie

De gemeente Terschelling is een kleine gemeente die relatief veel werkzaamheden zelf uitvoert. Hierdoor zijn medewerkers druk met uitvoering en de dagelijkse gang van zaken. Medewerkers werken op een toegewijde en pragmatische manier en zijn echt betrokken bij de gemeente.

Tegelijkertijd zien we dat uw gemeente net zoveel taken heeft als een grotere gemeente en dat al deze taken dus door minder medewerkers moeten worden uitgevoerd. Hierdoor is het een uitdaging om de complexiteit van gemeentelijke taken met voldoende diepgang te doorgronden. Daarnaast is de werkdruk hoog en is de organisatie veelal gericht op de uitvoering. Werken op een gestructureerde manier waarbij duidelijke processen gevolgd worden is daardoor minder prominent aanwezig. Wij zien dat er verschillende initiatieven in de organisatie zijn die de interne beheersing moeten versterken. Tegelijkertijd is het een uitdaging om deze versterkingen gestructureerd te borgen in de organisatie.

Kwetsbaarheid van de organisatie

Door de beperkte omvang is uw organisatie kwetsbaar voor personeel verloop, dit wordt versterkt door de relatief grote inhuur van medewerkers. Binnen de organisatie is bekend waar de grootste kwetsbaarheden zijn en er is ook voldoende budget voor externe inhuur waar dat nodig is. We denken dat deze kwetsbaarheden verkleind kunnen worden door interne beheersing verder te versterken. Hiervoor hebben wij de volgende suggesties:

-Zorg dat voor ieder proces een procesbeschrijving of werkinstructie aanwezig is. Hiermee is opvolging eenvoudiger en zijn minimale vereisten vastgesteld. Nu is het vaak aan individuele medewerkers om te bepalen welke interne beheersmaatregelen ze nodig vinden.
-Leg binnen de procesbeschrijving of werkinstructie vast welke vastlegging er minimaal nodig zijn. Dit voorkomt dat kennis verloren gaat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan afspraken met subsidiepartners of contracten in het inkoopproces. In de organisatie is veel kennis aanwezig maar dit ligt niet altijd vast.
-Stel daarnaast vast welke minimale functiescheidingen u wenst. Medewerkers die elkaar controleren houden elkaar scherp.
-Bewaak bij deze werkinstructies niet alleen welke controles uitgevoerd moeten worden maar ook welke controles niet nodig zijn om te zorgen dat controles werkbaar blijven.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de interne beheersing vanuit de interim-controle en de jaareinde controle

Gebruik de VIC om uw interne beheersing te versterken

Wij hebben dit jaar gebruik kunnen maken van de werkzaamheden van uw VIC. De VIC is laat in het jaar ingehuurd en heeft daardoor voornamelijk de werkzaamheden uitgevoerd die nodig zijn om te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording. Gezien de beperkte tijd is dit een begrijpelijke keuze.

De VIC zou echter een prominentere rol kunnen spelen in uw interne beheersing. Juist in uw kleine organisatie zijn controles beperkt en zijn afdelingen vaak te klein om zelf controles uit te voeren. Medewerkers zijn immers bezig met de dagelijkse uitvoering. De VIC zou daarom een goede rol kunnen spelen in het borgen van de kwaliteit van de interne beheersing. Hiervoor doen wij de volgende suggesties.

-Loop het VIC plan na op toegevoegde waarde voor de organisatie. Bekijk welke controles nu echt een relevant risico afdekken en welke niet. Controles zonder toegevoegde waarde hoeven niet uitgevoerd te worden.

-Laat de VIC naast de procescontroles ook een monitoringfunctie uitvoeren voor de kwaliteit van de interne beheersing. De VIC kan naar aanleiding van de eigen controles, de accountantscontrole en eventuele andere input een lijst met verbeterpunten opstellen. Deze lijst wordt vervolgens gewogen naar prioriteiten die passen bij de omvang van de organisatie van Terschelling. De directie kan deze lijst vaststellen en krijgt ieder half jaar een actuele lijst met de voortgang.

-Gebruik de VIC ook om uitbesteedde processen te controleren. Dat een proces uitbesteed is, betekent niet dat het altijd goed verloopt. Dit jaar zijn door controles van uw VIC bevindingen gedaan bij het proces van omgevingsvergunningen. Het is daarom goed om bij alle uitbesteedde processen minimaal een beeld te hebben of alle afspraken juist nageleefd worden.

-Overweeg samenwerking met andere eilanden. Zeker bij uitbesteedde processen zijn er al veel overeenkomsten met de andere eilanden. De controle van deze processen kan daarom gezamenlijk worden opgepakt.

Bevindingen interne beheersing

Tijdens onze controlewerkzaamheden zijn diverse detailbevindingen gedaan. Dit zijn zowel bevindingen uit onze werkzaamheden als uit uw VIC. Wij noemen hieronder de belangrijkste bevindingen en onze aanbevelingen

-De prestatielevering van inkopen is niet geborgd in uw organisatie. Wij hebben achteraf voor alle gecontroleerde inkopen kunnen vaststellen dat de prestatie geleverd is. Dit wordt echter niet gestructureerd vastgelegd door de organisatie. Het risico hiervan is dat de gemeente betaalt voor zaken waarvoor de prestatie niet, gedeeltelijk of niet tegen de juiste kwaliteit is geleverd. Wij zien jaarlijks bij verschillende gemeenten dat dit zich voordoet. Wij adviseren wij u daarom om een werkinstructie prestatielevering te maken. Hiermee kan per soort inkoop aangegeven worden welke vaststellening van de prestatie minimaal verwacht wordt. Daarnaast kan opgenomen worden vanaf welk minimumbedrag prestatielevering vastgesteld moet worden. Dit voorkomt onnodig werk voor kleine bedragen.

-Voor de omgevingsvergunningen heeft uw VIC vastgesteld dat er niet altijd een toetsing van de bouwkosten heeft plaatsgevonden bij bouwvergunningen. Hierdoor loopt de gemeente het risico dat bouwvergunningen te laag worden vastgesteld en dat daarom de gemeente inkomsten misloopt. Dit proces is overigens uitbesteed en wordt niet door de gemeente zelf uitgevoerd.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van de interne beheersing vanuit de interim-controle en de jaareinde controle

Proces	Status	Belangrijkste reden classificatie niet-groen
Debiteuren en verkoopfacturatie	🟢	
Omgevingsvergunningen	🟡	Toetsing bouwkosten heeft plaatsgevonden maar is een moeizaam proces door aanlevering tussen verschillende organisaties
Ontvangen subsidies	🟡	Zie speerpunt raad
Huren en pachten	🟡	
Treasury	🟡	De investeringsagenda en bijbehorende liquiditeitsplanning zijn in ontwikkeling
Inkopen en factuurverwerking	🟡	Prestatielevering niet gewaarborgd waardoor werkzaamheden achteraf nodig zijn om prestatielevering bij de inkopen vast te stellen.
Betalingsorganisatie	🟢	
Aanbestedingen	🟡	Er zijn onrechtmatigheden in de aanbestedingen, onder anderen door onrechtmatige verleningen van contracten.
Personeel- en salarisadministratie	🟢	
Wmo	🟢	De getrouwheid en rechtmatigheid zijn geborgd
Jeugd	🟢	De getrouwheid en rechtmatigheid zijn geborgd
Verstrekte subsidies	🟢	
Participatiewet	🟢	
Memoriaalboekingen	🟢	
Risicomanagement	🟡	Eerst aanzet risicomanagement is gemaakt

Legenda	Betekenis
🔴	Urgente bevindingen in het proces; materiële bedreiging voor de getrouwheid en rechtmatigheid
🟡	Belangrijke bevindingen in het proces; geen bedreiging voor de getrouwheid en rechtmatigheid
🟢	Geen belangrijke bevindingen in het proces

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van uw risicomanagementproces, inclusief frauderisico's

Frauderisicoanalyse opgesteld

Uw organisatie heeft op dit moment nog geen uitgewerkte frauderisicoanalyse. Er is een concept opgesteld en deze wordt nog verder uitgewerkt. Deze analyse kan dan een goede basis vormen voor uw risicobeheersing.

Wij hebben het college aangeraden om het bewustzijn voor frauderisico's binnen de organisatie te verhogen, alsmede om de interne frauderisicoanalyse door te ontwikkelen inclusief het beschrijven van de interne beheersingsmaatregelen. Een volgende stap is om de frauderisico's ook te integreren in de dagelijkse bedrijfsvoering van de organisatie, mede als onderdeel van het uit te voeren M&O beleid.

Verantwoordelijkheid voor fraude ligt bij de raad en het college

De primaire verantwoordelijkheid voor de preventie en detectie van fraude ligt bij zowel de raad als het college van burgemeester en wethouders. Het is onze verantwoordelijkheid om door planning en uitvoering van de controle een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel vrij is van een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Fraude in de controleverklaring

Wij zijn verplicht om in onze controleverklaring een aparte sectie op te nemen over fraude. Hierin staat welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd om frauderisico's te onderkennen die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang en om deze risico's te mitigeren. In de verklaring zullen wij ook opnemen wat de belangrijkste waarnemingen en uitkomsten zijn van deze werkzaamheden.

Frauderisico's in onze controle

Naast het betrekken van de interne frauderisicoanalyse hebben wij op basis van onze beroepsregels de volgende (aanvullende) werkzaamheden uitgevoerd in het kader van fraude:

- Frauderisico's besproken met de Auditcommissie, het college en de gemeentesecretaris;
- Beoordelen of nevenfuncties van het college en de directie aanleiding geven tot een verhoogd frauderisico;
- Beoordelen of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties;
- Integrale analyse van de financiële administratie op ongebruikelijke boekingen, zoals onverwachte verschuivingen tussen budgetten en/of kredieten;
- Controle van het gunningsproces van inkoop- en aanbestedingstransacties;
- Controle van de prestatielevering in het inkoopproces;
- Nadere werkzaamheden ten behoeve van een proces/transactie in het kader van onvoorspelbaarheid.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn tot op heden geen bijzonderheden voortgekomen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Afsluitproces
Overzicht processen
Frauderisico's
IT-omgeving
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Ons beeld van uw IT-omgeving en innovatie in de interne beheersing

Algemeen

In het kader van de jaarrekeningcontrole hebben wij een IT-audit naar de opzet van de algemene IT- beheersmaatregelen uitgevoerd. Dit zijn de beheersmaatregelen die uw organisatie heeft getroffen om ervoor te zorgen dat de IT-systemen betrouwbaar en integer zijn. Ze leveren een belangrijke bijdrage aan het mitigeren van de risico's op onbeheerste wijzigingen, ongeautoriseerde handelingen en het optreden van verstoringen met impact op de gegevensverwerking. Hierbij richten wij ons op de voor de jaarrekening belangrijkste applicaties.

Onze IT-auditwerkzaamheden hebben niet als doel gehad om te komen tot een beoordeling van de IT-organisatie of IT-omgeving als geheel, maar zijn uitsluitend gericht geweest op het verkrijgen van voldoende zekerheid ten aanzien van de continue, betrouwbare werking van de IT-omgeving en beheersing van de betreffende processen met behulp van uw systemen en data voor zover relevant in het kader van de controle van de jaarrekening.

Uw IT-functie is grotendeels uitbesteed

In het kader van de jaarrekening hebben wij geen acute bedreiging geconstateerd voor de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De basis van uw IT is belegd bij de gemeente Leeuwarden. Wij hebben vastgesteld dat de beheersing van deze processen voldoende voor onze jaarrekeningcontrole. Wij hebben geen risicovolle tekortkomingen vastgesteld.

Tegelijkertijd willen wij wel opmerken dat een aantal IT-systemen cruciaal zijn voor uw bedrijfsvoering. De uitvoering van de IT bij Leeuwarden beleggen betekent niet dat er geen mogelijke IT-risico's zijn. Wij raden uw gemeente aan om hierbij kritisch na te gaan of alle risico's voldoende beheerst zijn.

Een belangrijk voorbeeld hiervan is cyberveiligheid. Ieder jaar worden wel een aantal gemeenten getroffen door cyberaanvallen. Voor gemeenten is dit extra vervelend omdat er veel privacy-gevoelige informatie aanwezig is. Naast de beveiliging van IT-systemen speelt het gebruik hiervan ook een grote rol. Bewustzijn van alle medewerkers van IT-beveiliging is daarom van groot belang. Dit kan echter niet door de gemeente Leeuwarden worden uitgevoerd.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen

Speerpunten van de gemeenteraad

Bij de uitvoering van de controle heeft de gemeenteraad de mogelijkheid gekregen om ons speerpunten mee te geven. Dit zijn aspecten van de organisatie, bedrijfsvoering of jaarrekening die in het verlengde van onze reguliere controle liggen, maar waarover wij met meer aandacht en diepgang zullen rapporteren in ons accountantsverslag.

Voor 2024 heeft de auditcommissie ons gevraagd om specifiek te rapporteren over de beheersing van de regiodeal.

De regiodeal heeft als doel om de brede welvaart op de Waddeneilanden te versterken. Hiervoor is een programmaplan uitgewerkt in 2021. Vorig jaar hebben wij in ons accountantsverslag aangegeven dat de voortgang van het uitvoeringsprogramma niet conform de daarin opgenomen planning gaat.

Voor het uitvoeren van het programmaplan wordt op dit moment door de organisatie gewerkt aan een integraal overzicht van de regiodealprojecten. Hierbij wordt per project de status en voortgang vastgelegd. Dit totaaloverzicht is de basis voor verdere werkzaamheden. Naar aanleiding van dit totaaloverzicht is er meer te zeggen over de haalbaarheid van alle projecten. Hierbij is tijdigheid nog steeds de beperkende factor.

Voor een van de twee grote projecten, Herontwikkeling “Gebouw op Palen”, bevindt de gemeente zich op dit moment in een vergevorderd stadium. Dit plan zal tijdig gerealiseerd zijn.

Tot slot merken we op dat er naast deze regiodeal ook de regeling versnellen woningbouw Waddeneilanden is. Hiervoor ligt het penvoerderschap bij Terschelling. Dit betekent dat deze regeling door Terschelling wordt verantwoord voor alle betrokken eilanden. We zien hierbij dat de verwerking door Terschelling juist plaatsvindt maar dat de aanlevering van andere eilanden voor verbetering vatbaar is. Over deze verantwoording kunnen strakkere afspraken gemaakt worden.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Actuele ontwikkelingen die interessant kunnen zijn voor u

Wijzigingen in het BBV en BADO zijn definitief

Op 21 maart 2025 zijn de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) definitief geworden. Deze wijzigingen hebben een belangrijk effect op de rechtmatigheidsverantwoording en de accountantscontrole. De belangrijkste wijzigingen zijn:

BADO

- Geen afzonderlijke goedkeuringstolerantie meer voor fouten en onzekerheden, maar 2% voor fouten en onzekerheden opgeteld. Hiermee vervalt dus de grens van 1% respectievelijk 3%.
- De grondslag voor de goedkeuringstolerantie verandert naar de lasten exclusief dotaties reserves. De drempel voor een andere dan goedkeurende verklaring wordt derhalve lager.
- Als accountant moeten we nog steeds de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties vaststellen van de specifieke uitkeringen die opgenomen zijn in de Sisa-bijlage. Ons oordeel hierover moeten wij opnemen in een aparte sectie in de controleverklaring met als titel “Verklaring betreffende overige door wet en regelgeving gestelde eisen”.
- Ook voor deelverantwoordingen waarbij een afzonderlijke controleverklaring afgegeven moet worden, geldt de controletolerantie van 2%. Er kan echter gemotiveerd gekozen worden voor een andere omvangsbasis dan de totale lasten van de deelverantwoording als grondslag.
- De nieuwe tabel met af te geven oordelen luidt als volgt:

Materialiteit	Goedkeuring	Beperking	Oordeelonthouding of afkeuring
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle	<2%	>2% - <4%	>4%

BBV

De belangrijkste voorgestelde wijzigingen in het BBV zijn:

- De rechtmatigheidsverantwoording wordt expliciet opgenomen in artikel 24 BBV als onderdeel van de jaarrekening. In het nieuwe artikel 58b is inhoud gegevens aan de inhoud van de rechtmatigheidsverantwoording en de verantwoordingsgrens.
- Er komt een 8ste verplichte paragraaf: Openbaarheid. In het nieuwe artikel 16a wordt opgenomen aan welke eisen deze nieuwe paragraaf moet voldoen.
- De verantwoordingsgrens die de gemeenteraad vaststelt in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording mag niet hoger zijn dan 2% van de lasten exclusief dotaties reserves. Hiermee kan de verantwoordingsgrens niet langer hoger zijn dan de goedkeurings-tolerantie van de accountant.
- Ook bij het bepalen of het college rechtmatig heeft gehandeld, dienen fouten en onduidelijkheden bij elkaar te worden opgeteld. Dit houdt in dat voor zover het totaalbedrag aan rechtmatigheids-fouten én onduidelijkheden in het kader van de financiële rechtmatigheid hoger is dan de verantwoordingsgrens, deze in het kader van de financiële rechtmatigheid opgenomen worden in de rechtmatigheidsverantwoording.

De wijzigingen gaan in met ingang van de jaarrekening 2025.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Actuele ontwikkelingen die interessant kunnen zijn voor u

Notitie incidentele baten en lasten aangepast

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel evenwicht in de begroting van uw gemeente is het belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. In de begroting moet een limitatief overzicht van de incidentele baten en lasten worden gegeven. Dit verplichte (meerjarige) overzicht speelt een rol bij het vast kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht. Het is van belang dat het overzicht van incidentele baten en lasten betrokken wordt bij het presenteren van het structureel begrotingssaldo.

Om uw gemeente hierbij te ondersteunen heeft de Commissie BBV de notitie Structurele en incidentele baten en lasten opgesteld. Eind 2024 heeft de Commissie BBV deze notitie op een aantal belangrijke onderwerpen herzien als gevolg van de publicatie van de Notitie incidenteel-structureel voor het Bestuurlijk Overleg Financiële verhouding (BOFv) van 21 november 2023. In deze notitie zijn afspraken vastgelegd en verduidelijkingen opgenomen over de verschillende vraagstukken die onder de noemer incidenteel en structureel worden geschaard. Zo bevat het de voorwaarden voor gemeenten hoe een eventueel surplus van de algemene reserve kan worden ingezet. Hierbij wordt opgemerkt dat het BBV en de uitingen van de commissie BBV leidend zijn bij de uitleg van het begrip incidentele baten en lasten.

De aangepaste notitie van de Commissie BBV is te raadplegen via deze link.

Consultatie Notitie Verbonden partijen

De Commissie BBV heeft de Notitie Verbonden partijen geactualiseerd. De reden voor de actualisatie is onder andere de inwerkingtreding van de nieuwe Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Daarnaast wordt er in het kader van bovenregionale problematiek afstemming en uitvoering veel en steeds intensiever samengewerkt in de vorm van verbonden partijen. De complexiteit van de problematiek die in deze partijen worden ondergebracht kan van invloed zijn op het inzicht en de invloed die een gemeenteraad heeft en de wijze waarop de gemeenteraad zijn taken uit kan voeren.

Het concept van de notitie is inmiddels voorgelegd ter consultatie via de website van de commissie BBV. De definitieve versie van de notitie verschijnt naar verwachting eind juni 2025 en wordt van toepassing met ingang van de begroting 2026.

Overgang APPA nar ABP heeft financiële gevolgen

De Rijksoverheid heeft besloten dat met de invoering van het nieuwe pensioenstelsel ook de Appa-pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers in het pensioenfonds ABP ondergebracht moeten worden. Dit zal naar verwachting per 1 januari 2028 plaatsvinden. Dat betekent dat per die datum de genoemde voorzieningen toereikend moeten zijn om de collectieve waardeoverdracht naar het ABP te kunnen dekken. Omdat het ABP strengere rekenregels hanteert voor de berekening van de pensioenverplichtingen, zal de overgang (negatieve) gevolgen hebben voor uw gemeente.

Om deze gevolgen goed in te kunnen schatten, is een gezamenlijk onderzoek gestart van het ministerie van BZK, IPO, VNG en Unie van Waterschappen. Dit onderzoek is nog niet afgerond.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2024.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van de Nota verwachtingen accountantscontrole zwaardere rapporterings-toleranties dan voor andere onderdelen van de jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- EUR 12.500 indien de omvangsbasis kleiner of gelijk is aan EUR 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan EUR 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan EUR 1.000.000;
- EUR 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan EUR 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Hierna hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen. Er zijn geen fouten of onzekerheden aanwezig.

Strekking controleverklaring rechtmatigheid		**Goedkeurend**		
Strekking controleverklaring getrouwheid		**Goedkeurend**		
Sisacode	**Specifieke uitkering**	**Fout / onzekerheid**	**Financiële omvang in EUR**	**Toelichting fout/onzekerheden**
AenM M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Fout	EUR 0	n.v.t.
AenM M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Fout	EUR 0	n.v.t.
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Fout	EUR 0	n.v.t.
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Fout	EUR 0	n.v.t.
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Fout	EUR 0	n.v.t.
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Fout	EUR 0	n.v.t.
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026	Fout	EUR 0	n.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
SZW G10A	Wet inburgering 2021_ Totaal 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G10A	Wet inburgering 2021_ Totaal 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ totalen 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ totalen 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G13A	Onderwijsroute_ totalen 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G13A	Onderwijsroute_ totalen 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_totaal 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_totaal 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2024	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2024	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
SZW G4A	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_totaal 2023	Fout	EUR 0	n.v.t.
SZW G4A	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_totaal 2023	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VRO J55	Aanpak energiearmoede	Fout	EUR 0	n.v.t.
VRO J55	Aanpak energiearmoede	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VRO J84	Specifieke uitkering aan gemeente Terschelling ten behoeve van het versnellen van woningbouw op de Waddeneilanden	Fout	EUR 0	n.v.t.
VRO J84	Specifieke uitkering aan gemeente Terschelling ten behoeve van het versnellen van woningbouw op de Waddeneilanden	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VRO J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Fout	EUR 0	n.v.t.
VRO J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
VRO J94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Fout	EUR 0	n.v.t.
VRO J94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VRO J96B	Regiodeals 4e tranche (SiSa tussen medeoverheden)	Fout	EUR 0	n.v.t.
VRO J96B	Regiodeals 4e tranche (SiSa tussen medeoverheden)	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Fout	EUR 0	n.v.t.
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Fout	EUR 0	n.v.t.
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Deze Sisa-regelingen zijn op uw gemeente van toepassing

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout / onzekerheid	Omvang van de fout of onzekerheid	Toelichting fouten / onzekerheden
VWS H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussenmedeoverheden)	Fout	EUR 0	n.v.t.
VWS H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussenmedeoverheden)	Onzekerheid	EUR 0	n.v.t.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

De belangrijkste bevindingen uit de controle van de WNT-verantwoording

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de WNT-verantwoording in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: https://www.topinkomens.nl

Controleverklaring bevat paragraaf inzake overige aangelegenheden anticumulatiebepaling WNT
Met ingang van 2018 geldt een WNT-regel voor de samenloop van topfuncties bij verschillende WNT-instellingen. Deze anticumulatiebepaling regelt dat de som van de bezoldigingen van iemand die uitvoerende topfuncties uitoefent bij meerdere rechtspersonen of instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde bezoldigingsmaximum. In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2024 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepaling. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij uw jaarrekening in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.

Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)	
Aantal topfunctionarissen	U heeft twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening. Beide functionarissen hebben hun functie het gehele jaar vervuld.
Aard dienstverband	Beide topfunctionarissen zijn gedurende 2024 in loondienst bij de gemeente geweest.
Betaling ontslagvergoeding	U heeft in 2024 geen ontslag-vergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Wij zijn gedurende de gehele controle onafhankelijk geweest van uw gemeente

Een belangrijke kernwaarde van onze beroepsgroep is dat wij onafhankelijk zijn van het orgaan dat de jaarrekening opstelt. Bij uw gemeente is dit gewaarborgd omdat de gemeenteraad onze opdrachtgever is en het college verantwoordelijk is voor het opstellen van de jaarrekening.

Wij hebben de naleving bewaakt van externe standaarden, het onafhankelijkheidsbeleid van ETL Assurance & Overheidsaccountants en de onafhankelijkheidsafspraken met uw gemeente. Wij bevestigen dat we aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Om onze onafhankelijkheid bij de controle van de jaarrekening te waarborgen hebben wij geen werkzaamheden uitgevoerd die buiten de kaders van onze overeenkomst vallen. Een andere maatregel die wij genomen hebben is dat alle teamleden die betrokken zijn bij de controle van uw gemeente persoonlijk hebben verklaard dat ze onafhankelijk zijn van uw gemeente. Deze verklaring is in ons controledossier opgenomen.

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Belangrijke onderwerpen en aandachtspunten die wij met u hebben gecommuniceerd

Als ETL Assurance & Overheidsaccountants vinden wij het belangrijk om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste onderwerpen en aandachtspunten van de controle aan u hebben gerapporteerd. Dit hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Controleplan	Accountants-verslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.	●	
Bevestiging van onze onafhankelijkheid	●	●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●
Niet-naleven van wet- en regelgeving		●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management		●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.		●
Ons standpunt over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college		●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces		●
Niet gecorrigeerde afwijkingen		●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de gemeente		●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.	●	●

Samenvatting
Jaarrekening
Informatiewaarde jaarverslag
Financiële positie
Bevindingen controle
Interne beheersing
Speerpunten van de gemeenteraad
Bijlagen
Actuele ontwikkelingen
Sisa
WNT
Onafhankelijkheid
Communicatie
Urenbesteding

Onze urenbesteding in verband met de controle van de jaarrekening van uw gemeente

Onze urenbesteding is in overeenstemming met onze verwachtingen

De controle van de jaarrekening vereist voldoende tijd en aandacht van het controleteam. Hierbij beogen we een passende verdeling binnen het team ten aanzien van de onderwerpen, kennis en betrokkenheid. Ingevolge de maatregelen “In het Publiek belang” binnen de accountancysector rapporteren wij over onze urenbesteding ten aanzien van de jaarrekeningcontrole.

Teamlid	Begrote uren	Werkelijke uren
Partner	20	20
Manager	55	75
Controleleider		
Beginnend controleleider	110	110
Assistent accountant	110	97
Totaal uren	**295**	**302**

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de urenbesteding voor de controle van 2024 ongeveer gelijk is aan de begroting. De manager was voor het eerste jaar betrokken en heeft daarom iets meer uren gewerkt dan begroot. De urenbesteding is ongeveer conform onze verwachting geweest.

gemeente Terschelling

ETL ASSURANCE & OVERHEIDSACCOUNTANTS

Bedankt voor de fijne samenwerking